Heildarætlanin fyri vitlíki verður skotin í gongd

6. Mai 2026 – Jaspur Højgaard og Hans Kári Vang

"… Landsstýrið hevur sum mál at leggja eina heildarætlan fyri vitlíki, sum skal seta út í kortið hvussu samfelagið fær sum mest burturúr tøknini og hvussu vit verja okkum sum frægast fyri váðunum. …"

- Átak 15 - "Talgilding av samfelagnum heldur fram"

Skrá

1. Niðurstøður úr forkanning
2. Arbeiðið við heildarætlan
3. Búskaparligar eygleiðingar

1

Niðurstøður úr forkanning

Stutt gjøgnumgongd av forkanningini um nýtslu av vitlíki í Føroyum

Mál fyri forkanningina

Orða eina visjón fyri landsins nýtslu av vitlíki.

Verða grundarlagið undir gerð av einari landsfevnandi heildarætlan um vitlíki.

Arbeiðið í forkanningini

Verkstovur

- 6 verkstovur við meira enn 70 luttakarum
- Verkstovurnar fevndu breitt: frá etikki til førleikar til tøkni til búskap

Arbeiðið í forkanningini

Verkstovur

- 6 verkstovur við meira enn 70 luttakarum
- Verkstovurnar fevndu breitt: frá etikki til førleikar til tøkni til búskap

1. Kappingarfør vinna
2. Føroyskt fyrst og fremst
3. Etikkur og moralur í hásæti
4. Fatan og førleikar
5. Munadyggur almennur geiri
6. Tøkniligt undirstøðukervi

Arbeiði í forkanningini

Verkstovur

- 6 verkstovur við meira enn 70 luttakarum
- Verkstovurnar fevndu breitt: frá etikki til førleikar til tøkni til búskap

Arbeiði í forkanningini

Verkstovur

- 6 verkstovur við meira enn 70 luttakarum
- Verkstovurnar fevndu breitt: frá etikki til førleikar til tøkni til búskap

Altjóða støðan

- Tosað varð við ymisk onnur norðurlond og Estland
- Aðrar greiningar av altjóða rákum og heildarætlanum vórðu eisini gjørdar

Arbeiði í forkanningini

Verkstovur

- 6 verkstovur við meira enn 70 luttakarum
- Verkstovurnar fevndu breitt: frá etikki til førleikar til tøkni til búskap

Altjóða støðan

- Tosað varð við ymisk onnur norðurlond og Estland
- Aðrar greiningar av altjóða rákum og heildarætlanum vórðu eisini gjørdar

Greining

- Savnaðu alt tilfar frá verkstovum, samrøðum, altjóða greiningum og øðrum
- Úrslitið gjørdist ein frágreiðing

VISIÓNIN

Føroyar skulu vera eitt undangonguland, ið vísir, hvussu ein smátjóð við ábyrgd gagnnýtir vitlíki til at styrkja fólkið, málið og búskapin

Eygleiðingar

- Føroyska samfelagið er eftirbátur í mun til grannalondini
- Flestu síggja stórar møguleikar við vitlíki
- Óvissur fylla nógv og eru ein stór forðing
- Ynski um felags leiðreglur
- Átrokandi við fleiri átøkum í mun til málið
- Á flestu stigum er tørvur á betri fatan og førleikum
- Støða má takast til tøkniligt undirstøðukervi
- Greið kós má setast fyri dátur

Útvaldar eygleiðingar frá øðrum londum

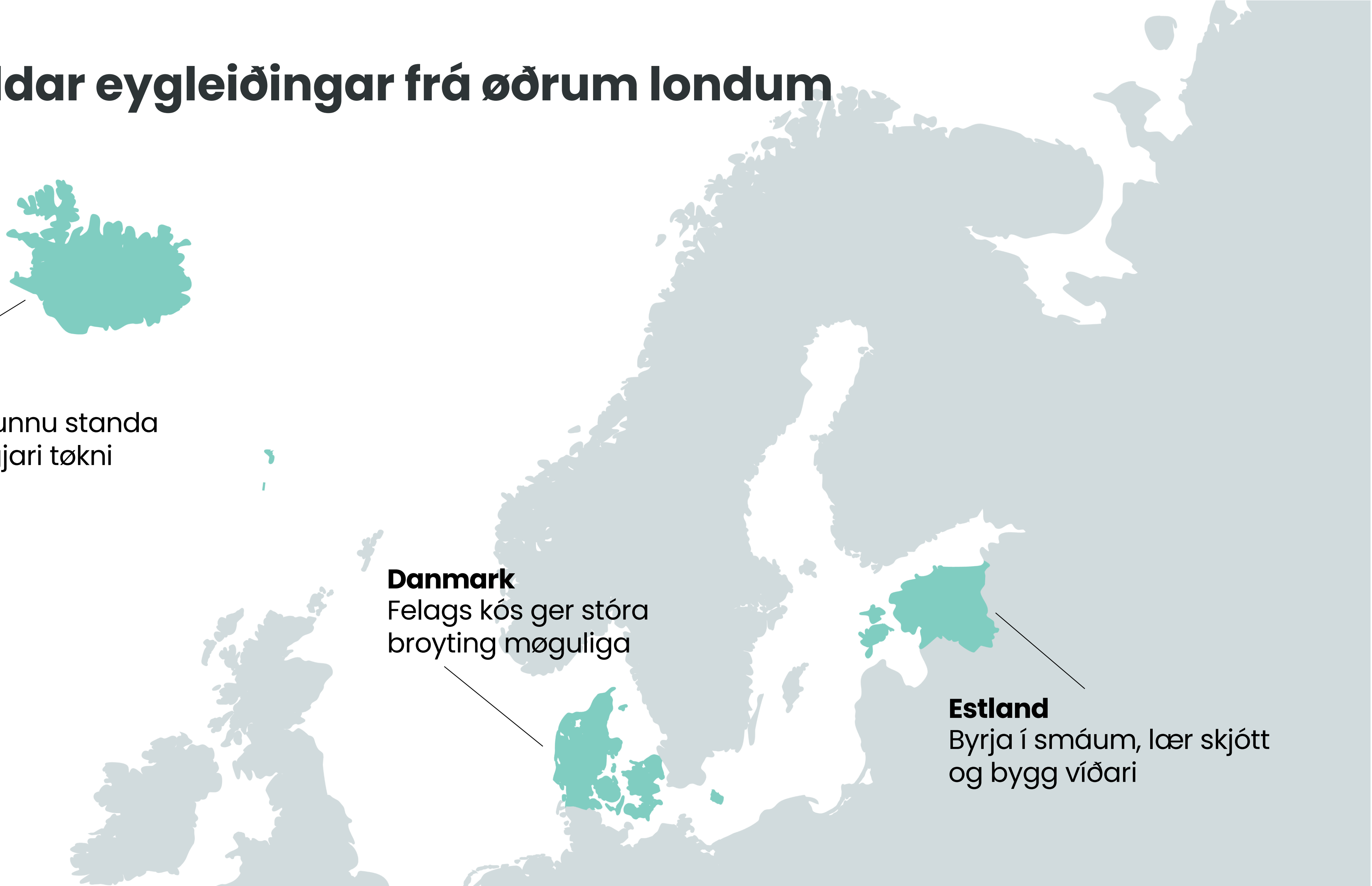

Grundarlag fyri heildarætlan

- Visjón er orðað
- Áhugapartar hoyrdir
- Altjóða samstørv kannaði
- Frágreiðing við tilmælum tøk

2

Arbeiðið við heildarætlan

Frá forkanning til heildarætlan

Forkanningin gevur okkum eina felags byrjan.

Heildarætlanin skal taka grundarlagið og gera tað til ítøkilig átøk.

Kós:
Hvat vilja vit náa?

Raðfestingar:
Hvat gera vit nær?

Ábyrgd:
Hvør eigur hvat?

Verksetan:
Hvussu koma vit í gongd?

Fígging:
Hvør er tørvurin á fígging?

VISIÓNIN

Føroyar skulu vera eitt undangonguland, ið vísir, hvussu ein smátjóð við ábyrgd gagnnýtir vitlíki til at styrkja ***fólkið, málið og búskapin***

Bygnaður í heildarætlanini

Bygnaður í heildarætlanini

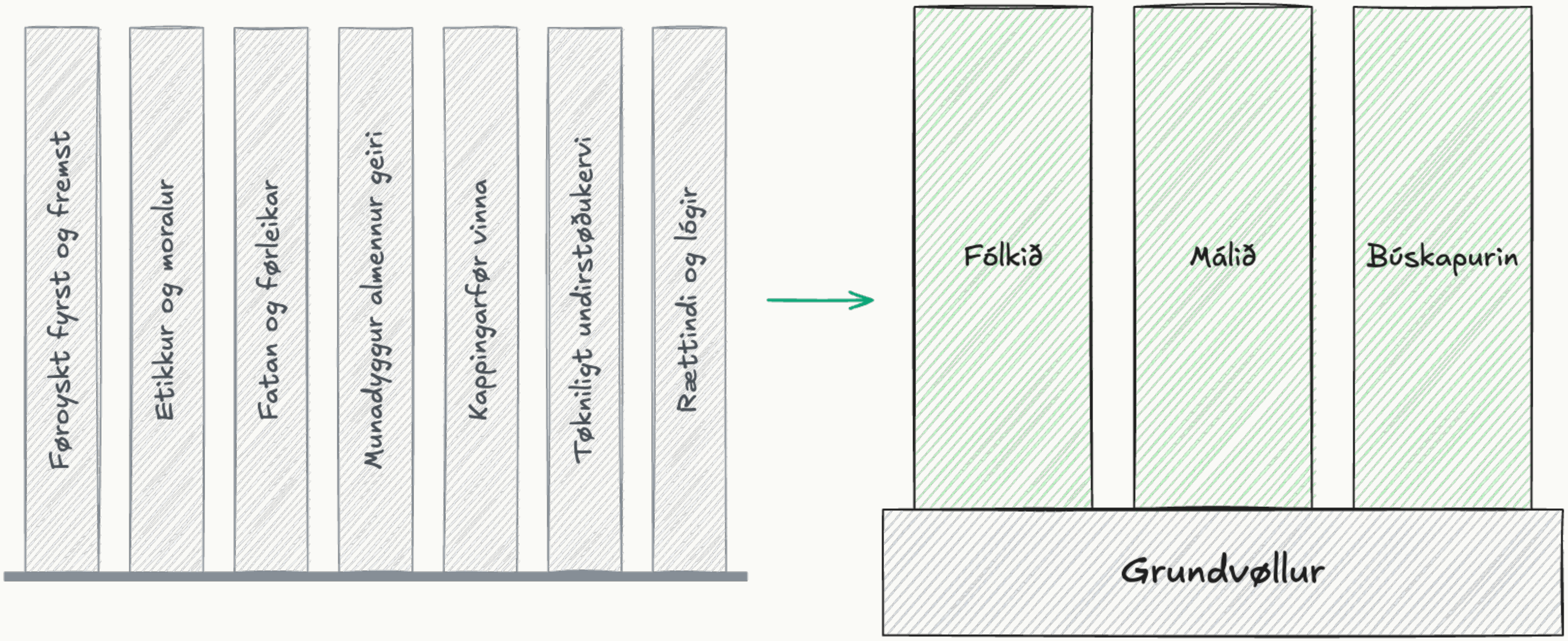

Bygnaður í heildarætlanini

- Grundvøllurin fevnir um miðsavnaði átøk, sum gera átøk á hinum økjunum gjørlig
- Fólkið er súla, har ið fatan og førleikar eru í miðdeplinum
- Málið savnar tey átøkini sum fevna um at styrkja føroyska málið í tøkni
- Búskapurin viðger bæði karmar og ítøkilig átøk, sum kunnu økja um framleidni og styrkja búskapin

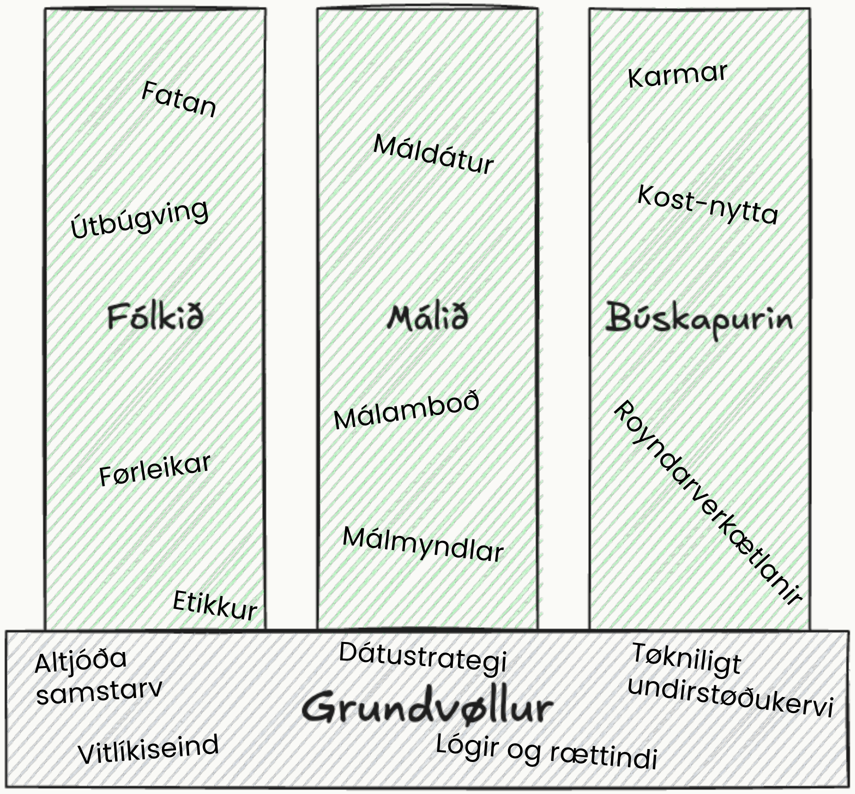

Næstu stigini

Samstarv

- Ítøkiliga er verkætlanar-bygnaðurin longu broyttur
- Umráðandi verður, at arbeitt verður framhaldandi við ymsu samstarvsfeløgunum

Næstu stigini

Samstarv

- Ítøkiliga er verkætlanar-bygnaðurin longu broyttur
- Umráðandi verður, at arbeitt verður framhaldandi við ymsu samstarvsfeløgunum

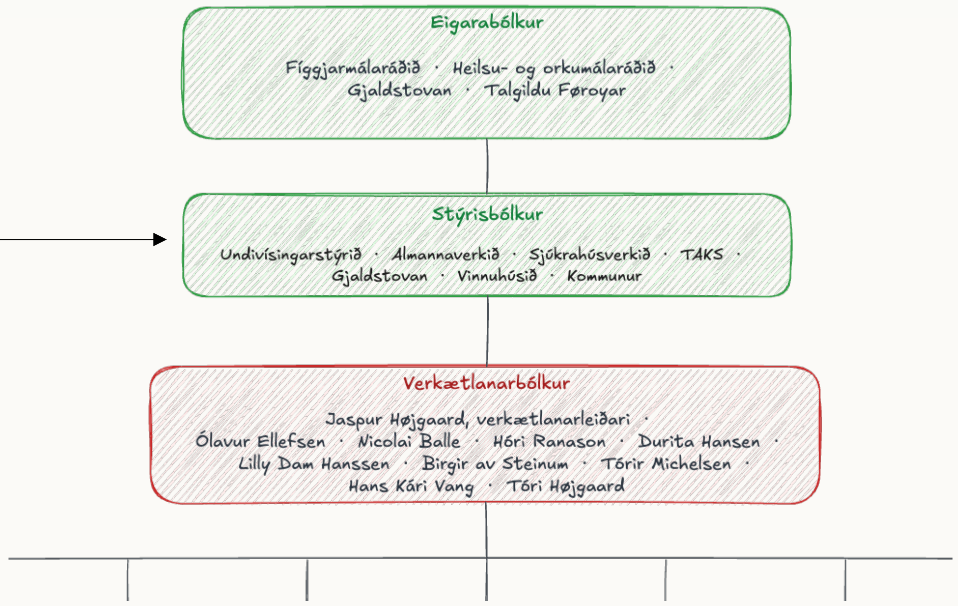

Næstu stigini

Samstarv

- Ítøkiliga er verkætlanar-bygnaðurin longu broyttur
- Umráðandi verður, at arbeitt verður framhaldandi við ymsu samstarvsfeløgunum

Næstu stigini

Samstarv

- Ítøkiliga er verkætlanar-bygnaðurin longu broyttur
- Umráðandi verður, at arbeitt verður framhaldandi við ymsu samstarvsfeløgunum

Íblástur

- Fáa íblástur frá grannalondum
- Áhaldandi fylgja við nýggjastu rákunum innan økið

Næstu stigini

Samstarv

- Ítøkiliga er verkætlanar-bygnaðurin longu broyttur
- Umráðandi verður, at arbeitt verður framhaldandi við ymsu samstarvsfeløgunum

Íblástur

- Fáa íblástur frá grannalondum
- Áhaldandi fylgja við nýggjastu rákunum innan økið

Verksetan

- Útpeika og vónandi byrja nakrar royndarverkætlanir
- Byrja arbeiðið í mun til tøkniligt undirstøðukervi og dátur
- Byrja arbeiði at seta á stovn vitlíkiseind

Skipan av arbeiði framyvir

- Ymisk fakøki mynda spor, sum arbeitt verður í
- Spor fevna tvørturum súlur í bygnaði
- Spor eru styrkt av nýggjum fólki í verkætlanini
- Tryggja, at har forkanningin fevndi breitt, verða tilmæli í heildarætlan neyvari og meir ítøkilig

Niðurstøða

- Forkanningin gav okkum innlitini

- Heildarætlanin skal gera tey til framdrátt

- *Føroyar kunnu gerast eitt undangonguland fyri, hvussu smá samfeløg seta vitlíki í verk við skili og veruligum virði*

Fyri at eydnast, so krevjast rættar og djarvar politiskar avgerðir.

3

Búskaparligar eygleiðingar

Vitlíki og føroyski búskapurin

Vitlíki og búskapurin

- Vitlíki er ein "General-Purpose Technology" - eins og dampmaskinan, ravmagn, internet, telefon o.s.fr.
- Búskaparfrøðiliga er talan um ein "*positivan tøkniligan stoyt*".
- Stór óvissa bæði um stødd og *timing* á produktivetsvinninginum *(J-kurva?)*.
- Serliga stór óvissa um, hvussu stórur vøksturin í innovatión verður (sera avgerandi!).
- Eisini er óvissa um veruliga kostnaðin av vitlíki frameftir.
- DNB metir, at produktivitetsvøksturin vegna vitlíki verður onkustaðni millum 0,1% og 1,0% árliga komandi 10 árini.
- Samanlagt er tað nógv sum bendir á eina komandi tøkniliga kollvelting. Eitt slag av ídnaðarkollvelting bara fyri vitanarsamfelagið.
- Hetta verður fyrsta tøkniliga kollveltingin, har Føroyar veruliga kunnu verða við frá byrjan:
    - Gott talgilt undirstøðukervi
    - Vælútbúgvin arbeiðsmegi
    - Nógvan eginpening í vinnulívinum

Vitlíki og búskapurin

- Vitlíki fer at yvirtaka arbeiði hjá summum (25%), og gera onnur meira produktiv (25%). Restin verður ikki ávirkað beinleiðis (50%).
- Vitlíki yvirtekur "vanauppgávurnar".
- Ofta verða nevnd: kunning, løgfrøði, grannskoðan, fundarfrágreiðingar, málsviðgerð, forriting o.s.fr.
- Men tað er enn sera óvist hvussu ávirkanin verður á einstøku vinnurnar og vinnugreinabýtið.
- Prísbroytingar og atferðarbroytingar í hesum sambandi hava stóran týdning, og tær vita vit vit lítið og onki um. *(rebound effect)*
- At starvsfólk gerast meira effektiv, merkir ikki altíð, at starvsfólkatalið fer at minka. Tað kann eisini vaksa! *(Jevons paradox)*

Vitlíki og búskapurin

- Vit hava í nógv ár havt stórt trot á arbeiðsmegi. Men óvist um vitlíki kann minka um hetta – talan kann eisini gerast um tað øvugta.
- Vitlíki fer at økja framleiðsluna í almenna geiranum, men tað er ein politiskur spurningur, um játtanir skulu lækka.
- Vitlíki kann ikki í sær sjálvum betra um fíggjarpolitiska haldførið hjá tí almenna.
- Føroyski arbeiðsmarknaðurin er serligur, og klárar væl at absorbera stoytir:
    - Støðugt lágt arbeiðsloysi
    - Er fleksibul viðvíkjandi setan og uppsøgn.
    - Hevur lutfalsliga høgan “lønarbotn”
    - Hevur sera lítla “ekskludering”.

VISJÓNIN

Føroyar skulu vera eitt ***undangonguland,*** *ið vísir, hvussu ein smátjóð við* ***ábyrgd*** *gagnnýtir vitlíki til at* ***styrkja fólkið, málið og búskapin***

?